



**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor  
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum  
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,  
Coordinatus, Seu Omnes ...**

**Diana, Antonino**

**Lugduni, M. DC. LXXX.**

148. An qui fictè contrahit matrimonium, iterum teneatur verè, & ex animo contrahere? Et quid si sit longè disparis conditiones in Nobilitate, qut diuitiis, quando revera nullum signum adfuit, quo ...

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

tatis matrimonij. Ita DD. citati. Ratio nostra conclusionis est, quia hic casus ceterum ipso exceptus, nec comprehensus in generali Concilij Decreto. Nam, secundum mentem Tridentini in illo loco, illud solum matrimonium dicitur clandestinum quod non potest probari in facie Ecclesie esse contractum: sed id, de quo agimus, non est tale, quia eodem modo potest probari in facie Ecclesie contractum, quo alia omnia. Ergo ex mente Concilij, nec clandestinum, nec irritum erit.

4. Restat modo respondere ad argumenta Comitoli. Ad primum dico, de illa responsione Clementis VIII. non constare authenticè, vel Summum Pontificem tunc respondisse, tanquam priuatum Doctorem. Ad secundum responderet, negando, tale matrimonium esse omnino nullum, nam fuit quidem validum secundum externam apparentiam, & quoad presumptionem Ecclesie ignorantis impedimentum, in cuius facie contractum est. Ergo sufficit tantum renouare consensum, & non adhibere presentiam Parochi & testium, quia fuerunt presentes externo contractui, & eorum presentia requiritur, quando matrimonium contrahitur secundum omnes partes, non verò quando suppletur aliquis defectus occultus. De hac tota questione vide etiam Zambranum in suis decisionibus casuum conscientia, cap. 7. dub. 2. & Ricium etiam in suis decisionibus, part. 1. decis. 98. & Hieronymum Cevallos in speculo aureo opinionum commun. quest. 604. n. 28.

RESOL. CXLVI.

An matrimonium nullum ratione consensu ex parte vnus reualidetur postea, si ipse solus consentiat? Ex part. 5. tr. 13. & Misc. 1. Res. 87.

§. 1. **Q**uædam mulier nulliter ex parte consensu matrimonij inuit, post multum verò temporis copulam cum viro habuit, & intra se animum etiam habuit perficiendi matrimonium, post paucos verò dies amplius cum viro commisceri noluit, sed cum dicta mulier postea verè cum alio contraxisset, cum confiteretur, scilicet illa Confessarius quoddam tempore primi matrimonij in illud postea, ut dictum est, consensit, & cum viro copulam affectu maritali habuit, vnde noluit Confessarius illam absolueret, quæsierunt tunc à me quid faciendum?

2. Respondi quod pro Confessario, & validitate primi matrimonij stat doctrina Sanchez tom. 1. lib. 2. disp. 32. num. 12. quam ego sequutus sum in 3. pari tract. 4. resolut. 292. cui etiam adde Coninck de Sacram. disp. 24. dub. 10. Henriquez lib. 11. cap. 10. & alios penes ipsos. Probatur hæc opinio, quia consensus illius, qui verè, & legitime consensit, perseverat habitualiter, ergo adueniente consensu illius qui fidei consensit, reualidatur matrimonium.

3. Sed contrariam sententiam non minus probabilem esse iudico, quam tuetur Basilius Pontius de matrimonio lib. 4. cap. 24. & 25. & Gaspar Hurtadus de matrim. disp. 3. diff. 19. & 10. asserentes non sufficere, quod ille, cui defuit consensus verus, & legitimus, de nouo consentiat, sed necessarium esse, quod uterque de nouo consentiat. Et ita respondit Clemens VIII. Reçtori Romane Penitentiariæ Societatis. Ratio est, quia scilicet consensus illius, qui verè & legitime consensit, cessat omnino adhuc habitualiter permanere statim, ac alter fidei & illegitime consensit, quia qui verè consensit tantum, consensit saltem implicite vsque ad tempus, in quo alter fidei, aut illegitime consensit, & non ad ulterius, & longius tempus, quia iam omnino superfluum

iudicat, aut saltem, ex quo alter fidei, aut illegitime consensit, absque dubio qui verè & legitime consensit, defisit ab eo consensu, seu intentione, & voluntate contrahendi quia credit contractum iam esse perfectum, ergo ut reualideret de nouo contractus matrimonij, necessarium est utrumque iterum de nouo consentire, ac proinde etiam, quod uterque de nouo exterius exprimat consensum; quia nemo antiqua expressione exprimit nouum consensum, sed hoc non accidit in casu, de quo loquimur, ergo, & ideo probabiliter consului potuisse supradictam mulierem absolui, & in secundo matrimonio relinquere.

RESOL. CXLVII.

Virum ad reualidandum matrimonium fidei contractu, sufficiat adhibere consensum post longum tempus.

Et notatur, quod licet in contrahendo matrimonio non sit necessarium consensum utriusque coniugis simul tempore prestari, tamen exigitur similitas moralis, ita ut non magnum intervallum inter vnus & alterius consensum distet, magnum enim intervallum est, quando annus intercedit. Ex part. 3. tract. 4. Res. 291. alias 292.

§. 1. **D**E hoc casu olim interrogatus fui, nam quidam coram Parocho, & testibus, fidei matrimonium contraxerat, post autem decem menses verè, & ex animo contrahere volebat, quæsiuit à me, an post illud longum tempus sufficeret adhibere consensum, in scia neque de nouo consentiente vxore. Et tunc respondi affirmatiuè cum Sanchez tom. 1. lib. 2. disp. 32. n. 12. & 13. vbi sic ait. Tertiò inferitur, satis esse fidei, vel metu consentiens potest verè assensum præbeat, quocumque temporis spatium interiecto, quia quando vnus adfuit consensus, oportet alterum absque longa mora consentire, ut prior consensus virtute maneat; in nostro casu, non tantum virtute, sed actu, & formaliter semper manet, cum semper qui verè consensit, æstimet valere matrimonium, & alterum habeat coniugem, petens, & reddens debitum. Nec opus est, ut iterum coram Parocho, & testibus celebretur hoc matrimonium, quia id est necessarium, quando omnino celebratur matrimonium, hæc autem tantum suppletur defectus interni consensu, vel alius defectus occultus, & iam externo contractui asserunt Parochus, & testes. Ergo, &c. Ita Sanchez, & alij penes ipsum, quibus ego addo Gutierrez de matrim. cap. 46. n. 14.

2. Notandum est tamen hæc obiter, quod licet in contrahendo matrimonio non sit necessarium consensum utriusque coniugis simul tempore prestari, tamen exigitur similitas moralis, ita ut non magnum intervallum inter vnus, & alterius consensum distet, magnum verò intervallum Bartholomæus Ledesma de matrim. dub. 15. putat esse, quando annus intercedit, Henriquez lib. 11. cap. 3. num. 6. quando biennium intercedit. Sortis verò in 4. sent. dist. 27. quest. 1. art. 3. vers. sed alia hinc nascitur, & Lopez in instr. part. 2. cap. 39. §. quando septennium. sed melius Petrus de Ledesma de matrim. quest. 45. art. 3. dub. 2. asserit hoc prudentis arbitrio relinquere, attentis particularibus circumstantiis. Verum super hoc vide, si liber, & Gidium Coninck de Sacram. disp. 24. dub. 7. per totum.

RESOL. CXLVIII.

An qui fidei contrahit matrimonium, iterum teneatur verè, & ex animo contrahere?

Sup. hoc lege doctrinam Res. præterita.

Sup. hac in scia, &c. infra in Res. 177. §. vlt. sed lege eam per totam, & si liber lege supra doctrinam Res. 145.

Que nonc hanc sequetur, & infra in §. vlt. Resol. 177.

Et quid, si sit longe disparis conditionis in Nobilitate, aut diuitiis, quando re vera nullum signum adfuit, quo iudicari posset non serio promitti præter disparitatem?

Et cur sim docetur, quod deceptor ad matrimonium non obligatur in multis casibus; & in §. ultimo huius Resolutionis quinque casus assignantur pro praxi: Ex part. 3. tr. 4. Ref. 246. alias 247.

§. 1. **N**egative respondet Martinus Ledesma 2. 2. *quest. 47. art. 4.* nec multum ab illo differt Thomas Sanchez *de matrim. lib. 3. disp. 11. num. 5.* docet enim si nullum damnum sequitur feminae, cum qua quis fidei contraxit matrimonium, non tenetur iterum contrahere; secus tamen si damnum sequitur, vel infamia, vel, quia aliud iam inire non potest, nisi forte sint disparis conditionis, putat enim ex nullo contractu cum fictione celebrato obligationem oriri, nisi ratione alicuius damni illati, non verò ex vi contractus.

2. Sed hanc sententiam refellit Basilius Pontius *de matrim. lib. 2. cap. 5. num. 5.* ubi sic ait. Mihi videtur, fidei contrahentem iterum teneri verè ex animo contrahere, quo quidem ita certum existimo, ut iudicem oppositum probabilitate catereneque vllum alium quam Martinum Ledesmam pro se citare potest Sanchez, vnde meritò improbabilem censet Ledesma *quest. 45. art. 4. dub. 5.* & indubitatum Petr. Soto *lib. 1. de matrim. §. primum igitur*; tenet eam Sotus *in 4. disp. 27. quest. 1. art. 3.* qui omnium esse fateatur, olim tenit Ioan. Maior *in 4. disp. 27. quest. 1.* Petrus Gregorius *lib. 9. syn. cap. 5. num. 6.* quia si opinio contraria admitteretur, latissima aperiretur via hominibus sceleratis ad decipiendas sæpe feminas, si semel sibi persuaserint non teneri ad contrahendum. Ita Pontius, qui alias validissimas rationes adducit, ad hanc sententiam confirmandam, & *num. 18.* infert contra Sanchez, ita fidei contrahentem teneri iterum ad verè contrahendum, etiam si sit longè disparis conditionis in nobilitate, aut diuitiis, quando reuera nullum signum adfuit, quo iudicari posset non serio promitti, præter disparitatem; disparitas enim illa conditionis non est argumentum huiusmodi doli, atque fictionis.

3. Sed licet hæc omnia dicta sint à Pontio satis solidè, & probabiliter, tamen sententiam Sanchez non puto improbabilem, ut ipse Pontius existimat, & ideo illam tenet nouissimè Villalobos *in summ. tom. 1. tract. 13. diffie. 6. num. 2.* Layman *in Theolog. moral. lib. 5. tract. 10. part. 2. cap. 6. num. 1.* licet asserat, quòd compensatio damnorum plerumque alia ratione secundum æqualitatem fieri non potest, nisi de nouo verè contrahatur.

4. Nota etiam cum Layman *ibid.* qui citat Syluestrum, Ledesmam, Henriquez, & Vasquez, quòd deceptor ad matrimonium non obligatur in multis casibus. Primò si decepta pro virgine se falsò iactauit. Secundò, si ex tali matrimonio scandala, & infelices exitus timeantur. Tertio, si deceptor, ut dictum est, longè eminentiori statu positus sit. Quarto si decepta cognita deceptione, aliam damni compensationem sponte recipiat. Quintò, si deceptor aliud postea matrimonium, vero consensu contraxit.

### RESOL. CXLIX.

An qui fidei promisit matrimonium, & sub ea spe feminam cognouit, teneatur illam in uxorem ducere? Ex part. 5. tr. 14. & Misc. 2. Ref. 32.

§. 1. **A**libi cum Lessio, & communi sententia Affirmatiuam sententiam docui. Non deest tamen hic adnotare Ioannem Prepositum, *part. D. Thom. quest. 9. de sponsal. dub. 4. num. 46.* per se loquendo, contrariam sententiam docere, sic enim ait. Deduci videtur, quòd etiam is, qui sub spe copulæ alicui fidei matrimonium promissit, etiam obtrata copula, non teneatur illam ducere (sposito scandalo, & damno, quòd aliter compensari non possit. Probatur, nam non teneatur ratione promissionis, utpote fuit nulla, nec ratione damni cum illud aliter possit compensari, quam per matrimonium, ut supponitur, & patet in ea, quæ vi est cogitata, quam non tenetur in uxorem accipere, quæ vim intolit, sed potest aliter damnum reuocare, sufficit ergo in casu nostro dare tali feminae, quantum moraliter requiritur, ut non censetur damnorum peti, & ut censetur dari a quale rei ablatæ, quòd emittalis vir peccauerit decipiendo, non infert damnorum taliter irreparabile, quam per matrimonium, ergo non tenetur matrimonium inire ad illud reparandum, sed potest illud damnum iniuste per fidem promissionem illatum aliter compensare. Ita Prepositus. Sed in praxi non est recedendum à prima opinione, tanquam communi, quam etiam docet Valquez *in 3. part. tom. 4. disp. 6. de matrim. cap. 4. Meteus de 3. part. de Sacram. quest. 43. dub. 1.* & Ochaguius *de Sacram. tract. 1. de matrim. quest. 6. num. 5.*

2. Nota tamen quòd hæc opinio affirmatiua limitatur à Doctoribus variis modis, & Prepositus ubi supra aliquas limitationes adducit, illas in casu contingenti vide illas, & præsertim Villalobos *in summ. tom. 1. tract. 12. diffie. 1. num. 3.*

### RESOL. CL.

Ad quid teneatur, si quis corruptis Virgines decipiendo illam sub promissione coniugij?  
Et cur sim docetur, quòd in multis casibus non teneatur ducere, & in textu huius Resolutionis adducuntur sex casus pro praxi prædicta diffinitiuè. Ex part. 5. tract. 6. & Misc. 2. Ref. 81.

§. 1. **H**ic casus frequenter solet accidere, & respondetur, quòd si promittit coniugium sub ea spe, & conditione vltam corporis imperpetuum teneatur eam ducere, etiam si fidei promissit. In multis tamen casibus non tenetur ducere. Primò non solum si ipse longè sit nobilior, sed etiam si multo longè opulentior, & puella id scierit. Nam in his secundum aliquos etiam si non scierit, illas in casibus facile suspicari potest, virum simul late coniugium promittere, ut ea fruatur. Secundò si ex aliis coniecturis facile deprehendi poterat ipsam non sincere agere, ut verbis ambiguis vi, inconstanter loqui, nimis vii exaggerationibus, &c. Tertio si aliquod impedimentum legitimum interuenerit, ut si fiat eius affinis, si ducat aliam per verba de præsentibus, si sacros Ordines suscipiat, si graue aliquod damnum, vel scandalum ex tali matrimonio sequeretur. Quarto si illam coniugium postea cum alio fornicari, & in hoc casu non tenetur illi alter satisfacere. Quintò si asserenti se virginem promissit nuptias ut ea poterit, & postea deprehendat non esse virginem. Sextò si putabat esse virginem, & in coitu deprehendat reuera non fuisse, quamvis ex eius verbis deceptus non fuerit, & in hoc casu non solum tenetur ducere, sed etiam probabilius est, quòd neque tenebitur pecunia compensare, quia ex vi promissionis solum obligatur ad eam ducendam, quæ obligatio

Pro parte aliquorum casuum huius §. lege infra doctrinam Resol. 351. per rotam, & vide etiam alias eius not.